

Kodiċi ta' Etika għall-Persuni ta' Fiduċja (ta' qabel Marzu 2019)

Skont l-Att dwar Standards fil-Ħajja Pubblika (il-kapitolu 570 tal-liġijiet ta' Malta), persuni ta' fiduċja – jiġifieri persuni ingaġġati bil-fiduċja minn barra l-amministrazzjoni pubblika biex iservu bħala konsulenti jew membri fis-segretarjat ta' ministru jew segretarju parlamentari, jew biex jimlew karigi fl-amministrazzjoni pubblika li baqgħu battala wara sejhiet ripetuti għall-applikazzjonijiet – għandhom josservaw il-kodiċi ta' etika fl-ewwel skeda tal-Att dwar l-Amministrazzjoni Pubblika.

F'Malta saru liġi żewġ Atti dwar l-Amministrazzjoni Pubblika – wieħed fl-2009 (il-kapitolu 497) u l-ieħor fl-2019 (il-kapitolu 595). L-Att tal-2019 ħassar l-Att ta' qablu u daħħal kodiċi ta' etika ġdid. Il-kodiċi li hu riprodott hawn huwa dak tal-Att tal-2009. Dan il-kodiċi dam jgħodd sal-1 ta' Marzu 2019, meta daħlet fis-seħħ il-liġi l-ġdida dwar l-amministrazzjoni pubblika.

A. Principji

1. Dan il-Kodiċi ta' Etika huwa adottat f'qafas ta' prinċipji li huma fundamentali għal kif wieħed għandu jġib ruħu. Dawn ġew identifikati bħala l-fiduċja tal-pubbliku; il-qadi tal-pubbliku u tal-komunità kummerċjali; ir-responsabbiltà lejn il-Gvern tal-ġurnata; il-produttività u l-flessibilità; u d-drittijiet tal-impjegati pubbliċi.
2. Il-pubbliku għandu dritt jistenna li organizzazzjonijiet fis-settur pubbliku kif ukoll l-impjegati tagħhom ikunu tal-ogħla integrità u kompetenza u li jaqdu ċ-ċittadini kollha bil-fier, raġonevolment, indaqs u b'effiċjenza.
3. Impjegati pubbliċi għandhom jagħtu parir imparzjali u korrett lill-Gvern tal-ġurnata, u għandhom iwettqu l-*policies* tiegħu fil-pront, b'effiċjenza u b'effettività.
4. Il-pubbliku u l-komunità kummerċjali għandhom dritt jistennew li l-impjegati pubbliċi jagħmlu ħilithom biex jaqdu l-bżonnijiet leġittimi tagħhom fil-pront u b'korteżija.
5. Il-pajjiż jistenna li l-impjegati pubbliċi jimpenjaw ruħhom sabiex kontinwament ifittxu l-innovazzjoni, it-titjib fil-produttività, u aktar heffa fil-proċeduri, u b'hekk jagħmlu kontribut lejn it-*tkabbir ekonomiku* u l-kompetittività nazzjonali.
6. L-impjegati pubbliċi għandhom jagħmlu użu sħiħ mit-teknoloġija tal-informatika u l-komunikazzjoni bħala għodda essenzjali għat-titjib tal-amministrazzjoni pubblika u tas-servizzi pubbliċi, u l-impjegati pubbliċi għandhom jiżguraw li għandhom il-ħiliet neċessarji għal dan il-għan.
7. Id-drittijiet tal-impjegati pubbliċi huma dawk normali ta' impjegati, skont id-disposizzjonijiet tal-liġijiet u r-regolamenti.

B. Konflitti ta' Interest

8. Konflitt ta' interest jista' jiġi definit bħala sitwazzjoni fejn impjegat pubbliku jkollu suffiċjentament interest privat jew personali li jinfluwenza, jew jidher li jista' jinfluwenza, dak li ogġettivament mistenni jagħmel fil-qadi ta' dmirijietu.

9. Impjegati pubbliċi għandhom jevitaw kull interest finanzjarju jew ta' natura oħra kif ukoll kull attività oħra li tista', direttament jew indirettament, tikkomprometti l-qadi ta' dmirijietom.

10. F'hafna każi, l-impjegat ikkonċernat biss jista' jkun jaf bil-potenzjal ta' konflitt. Għalhekk huwa d-dmir tal-impjegat li jgħarraf lis-superjuri tiegħu jew tagħha kemm-il darba jkun hemm potenzjalment jew realment, konflitt ta' interest.

11. Dan it-tagħrif għandu jinkludi notifikazzjoni tal-interessi kollha rilevanti, sew dawk personali, finanzjarji, ta' negozju u interessi oħra, partikolarment:

- (a) kull direttorat, sħubija f'soċjetajiet jew kumpanniji kummerċjali, aġenziji jew kontroll ta' ishma;
- (b) kull interest li jista' jkollu f'attività jew negozju li fihom hija mdaħħla jew li magħhom ikollha x'taqsam l-organizzazzjoni fejn huwa jaħdem;
- (ċ) kull interest li jista' jkollu f'ogġetti jew f'servizzi rakkomandati jew ipprovduti lill-organizzazzjoni fejn huwa jaħdem.

12. L-impjegati pubbliċi għandhom jgħarrafu bil-miktub lill-kap tal-organizzazzjoni fi żmien ġimgħa minn meta tinholq xi sitwazzjoni msemmija hawn fuq, jiġifieri, hekk kif jidhru fl-impjeg tagħhom, jew hekk kif ikollhom xi bidla fid-dmirijiet tagħhom jew jekk ikun hemm xi bidla fiċ-ċirkostanzi.

Ċ. Aċċettazzjoni ta' Rigali jew Benefiċċji

13. L-ebda impjegat pubbliku jew membru tal-familja tiegħu ma għandu jaċċetta rigali jew benefiċċji jekk jista' jitqies li b'hekk qed jidhol f'obbligu reali jew immaginarju.

14. Rigal jista' jiġi interpretat bħala lixa jew kumpens sempliċement mill-valur intrinsiku tiegħu u għalhekk rigali ta' valur nominali biss jistgħu jiġu aċċettati.

D. Imġieba Personali u Professionali

15. Impjegati pubbliċi għandhom jaqdu d-dmirijiet kollha li jmorru mal-kariga tagħhom mill-aħjar li jistgħu, bir-reqqa, b'imparzjalità u b'kuxjenza.

16. Fil-qadi ta' dmirijietom, l-impjegati pubbliċi għandhom:

- (a) iżommu ruħhom aġġornati mal-avanz u tibdil li jkun qed isir fil-qasam tal-ispeċjalizzazzjoni tagħhom;
- (b) josservaw dak kollu li jitolbu minnhom il-provvedimenti legiſlattivi u amministrattivi rilevanti;

- (ċ) jużaw il-kortesija mal-membri tal-pubbliku u mal-membri l-oħra tal-istaff, u jagħtu każ tad-drittijiet tagħhom;
- (d) jipprovdu kull għajnuna meħtieġa u xierqa lill-membri tal-pubbliku;
- (e) iżommu dokumentazzjoni adegwata biex isaħħu kull deċiżjoni li tittiehed;
- (f) jagħmlu ħilithom biex jiksbu l-aħjar siwi fl-infiq ta' fondi pubbliċi u jevitaw ħela u nfiq żejjed fl-użu ta' riżorsi pubbliċi;
- (g) ma jieħdux, u lanqas ma jipprovaw jieħdu, vantaġġ li mhux suppost minn xi informazzjoni uffiċjali li tista' tiġi għandhom fil-kors tal-impjeg tagħhom;
- (h) ma jagħtux apposta informazzjoni mhux korretta jew li tista' tiżvija;
- (i) ma jimxux bil-favuri jew bin-nepotiżmu.

17. F'kull ħin l-imġieba ta' impjegat pubbliku għandha tkun tali li ma titfax dell ikrah fuq il-pożizzjoni tiegħu jew tagħha u li ma tirriflettix hażin fuq is-servizz pubbliku.

18. L-impjegati pubbliċi huma mistennija li jagħtu appoġġ sħiħ lill-Gvern tal-ġurnata, indipendentement mill-partit jew partiti politiċi li jkunu fil-Gvern. Meta jimplementaw *policy* tal-Gvern, il-valuri u t-twemmin tal-impjegati pubbliċi m'għandhomx jieħdu preċedenza fuq dawk impliċiti jew espliċiti fil-*policy* tal-Gvern.

19. Impjegati pubbliċi m'għandhomx waqt ix-xogħol idejqu jew jiddiskriminaw ma' sħabhom, jew ma' membri tal-pubbliku, minħabba sess, stat matrimonjali, tqala, età, razza, kulur, nazzjonalità, diżabbiltà fiżika jew mentali, preferenzi sesswali jew konvinzjonijiet jew lealtajiet reliġjużi, politiċi jew ta' xort'oħra.

20. Impjegati pubbliċi għandhom id-dmir li jirrappurtaw għand impjegat anzjan kull imġieba hażina jew etikament skorretta ta' impjegat pubbliku ieħor jew oħra waqt il-qadi tad-dmirijiet tiegħu jew tagħha.

E. Trattament Xieraq u Ġust

21. Suġġetti u każijiet li jkunu qegħdin jiġu kkunsidrati minn impjegati pubbliċi għandhom jiġu trattati b'konsistenza, malajr u bil-fier. Dan ifisser li kull suġġett u kull każ għandu jiġi trattat skont il-proċeduri approvati, mingħajr ma ssir diskriminazzjoni fuq xi bażi. Hemm obbligu li kull materja tkun trattata raġonevolment bl-iskop li jintlaħqu l-prinċipji tal-ġustizzja naturali.

22. Meta jużaw poteri diskrezzjonali, impjegati pubbliċi għandhom jaċċertaw ruħhom li jkunu kkunsidraw il-fatti kollha rilevanti u l-meriti partikolari ta' kull każ.

F. L-Użu ta' Informazzjoni Uffiċjali

23. Impjegati pubbliċi għandhom biss jiżvelaw informazzjoni uffiċjali jew dokumenti li jkunu ġew f'idejhom tul l-impjeg tagħhom, jew meta jkun hemm bżonn li jagħmlu dan bil-liġi, jew fil-qadi ta' dmirijietom, jew meta tingħata awtorizzazzjoni kif suppost. F'każijiet bħal dawn,

kummenti magħmula minn impjegati pubbliċi għandhom ikunu limitati għal informazzjoni fattwali u m'għandhomx jesprimu opinjoni dwar *policy* uffiċjali jew xi tfisser fil-prattika.

24. Impjegati pubbliċi (skont it-tifsira fl-artikolu 2 tal-Att dwar l-Amministrazzjoni Pubblika) m'għandhomx jaċċettaw impjiegi fis-settur privat jekk b'hekk jiġu f'pożizzjoni fejn jistgħu jagħmlu użu minn tagħrif ta' ġewwa (*insider information*) jekk saru jafu dan it-tagħrif b'riżultat dirett tal-impjieg pubbliku tagħhom.

G. Użu ta' Faċilitajiet u Apparat Uffiċjali

25. Huwa mistenni li impjegati pubbliċi:

- (a) jkunu effiċjenti u ekonomiċi fl-użu u fl-amministrazzjoni tar-riżorsi pubbliċi,
- (b) jkunu skruplużi fl-użu li huma jagħmlu minn proprjetà u servizzi pubbliċi u ma jippermettux l-abbuż tagħhom minn oħrajn.

26. Faċilitajiet u apparat uffiċjali ma jistgħux jintużaw għal skopijiet privati sakemm ma jkunx ingħata permess uffiċjali.

H. Impjieg Barra mid-Dmirijiet Uffiċjali u Tmiem ta' Impjieg

27. L-approvazzjoni minn qabel tas-Segretarju Permanenti tal-Ministeru kkonċernat jew taċ-*Chairman*/l-Uffiċjal Eżekuttiv Ewlieni hija meħtieġa qabel ma impjegati pubbliċi jkunu jistgħu jidhlu f'xi negozju jew impjieg barra mid-dmirijiet uffiċjali tagħhom.

28. F'kull każ, meta jkun qed jiġi kkunsidrat impjieg ieħor barrani wara x-xogħol, l-impjegati pubbliċi għandhom jagħtu l-ewwel konsiderazzjoni lill-impjieg tagħhom fis-settur pubbliku u jevitaw sitwazzjonijiet li jistgħu jagħtu lok għal konflitt ta' interess, jew għal dak li jidher li jkun hekk. Partikolarment, għandhom jikkunsidraw jekk ma' min ser jaħdmu privatament għandux, jew hux ser jidhru, f'relazzjoni kuntrattwali mal-Gvern jew mal-organizzazzjoni fejn huma jaħdmu; għandhom jagħtu każ jekk ma' min ser jaħdmu hux qed ifittex prinċipalment li jkollu appoġġ minn organizzazzjonijiet governattivi jew Membri Parlamentari, jew jekk hemmx relazzjoni regolatorja tal-Gvern ma' min ser jaħdmu.

29. Impjegati pubbliċi li jkunu spiċċaw minn mas-servizz għandhom jiżguraw li ma jaċċettawx impjieg jew jieħdu sehem f'attivitajiet li jistgħu jifgħu dell fuq l-integrità tagħhom jew fuq dik tal-organizzazzjoni li magħha kienu qabel impjegati jew fuq dik tas-Servizz Pubbliku in generali.

I. Sehem fil-Politika

30. Hu tal-akbar importanza li l-fiduċja tal-pubbliku fl-imparzjalità tal-amministrazzjoni pubblika bl-ebda mod ma tiġi mminata. Impjegati pubbliċi jridu jiżguraw li l-partecipazzjoni tagħhom f'attivitajiet politiċi ma toholqilhomx konflitt mad-dmir ewlieni tagħhom li jservu l-Gvern tal-ġurnata. Dan hu importanti biex tinzamm il-fiduċja Ministerjali u tal-pubbliku fl-imparzjalità tal-pariri li jingħataw u fl-azzjonijiet meħuda mill-impjegati pubbliċi.

31. Bl-istess mod impjegati pubbliċi jridu jiżguraw li jirrispettaw l-ispirtu tal-paragrafu 30 hawn fuq kull meta jintalbu jagħmlu kummenti fil-pubbliku. Kummenti fil-pubbliku jinkludu l-indirizzar ta' udjenja, kummenti fuq ir-radju u t-televiżjoni, u l-kitba fil-ġurnali, kotba, rivisti, avviżi jew fejn wieħed jista' jistenna li l-kitba tiċċirkola mal-komunità ġenerali.

32. Biex jiddetermina x'inhu xieraq li wieħed jagħmel f'każ partikolari jiddependi mil-limitu sa fejn twassal il-partecipazzjoni tal-individwu, in-natura tal-kwistjoni, x'pożizzjoni jikkupa l-individwu u mir-regolamenti eżistenti fl-organizzazzjoni konċernata.

33. Jekk impjegati pubbliċi jindunaw li nħoloq, jew li jista' jinħoloq, konflitt potenzjali, kemm jekk ikun reali u kemm jekk jidher li jista' jkun reali, huma għandhom immedjatement jinformaw lill-kap tal-organizzazzjoni tagħhom.

34. Jekk fil-fatt jinħoloq konflitt ta' interess, l-impjegati pubbliċi jista' jkollhom itemmu s-sehem tagħhom fl-attività politika jew inkella jirtiraw minn dawk l-oqsma tad-dmirijiet tagħhom li jagħtu lok għall-konflitt ta' interess.

J. Sanzjonijiet

35. Sanzjonijiet jistgħu jiġu applikati jekk impjegati pubbliċi jkunu mdaħħla fi ksur ta' dan il-Kodiċi ta' Etika.

36. Is-sanzjonijiet applikati jiddependu mill-gravità u n-natura tal-ksur tal-Kodiċi u jistgħu jagħtu lok għal azzjoni dixxiplinarja formali u, jew azzjoni kriminali skont kif ikun applikabbli.

37. Fejn ikun xieraq, jistgħu jingħataw ukoll pariri minn *supervisor* jew minn xi membru anzjan tal-istaff.